

דף הרחבות – דיני צונן

האם מותר להשתמש לכתחילה בכלים שאינם כשרים לדבר קר

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ח עמוד ב

אתמר: השוחט בסכין של עובדי כוכבים - רב אמר: קולף, ורבה בר בר חנה אמר: מדיח.... דכ"ע בית השחיטה צונן, מאן דאמר מדיח - שפיר, מאן דאמר קולף - אגב דוחקא דסכינא בלע. סכין טריפה - פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: בחמין, וחד אמר: בצונן. והלכתא: אפילו בצונן, ואי איכא בליתא דפרסא למיכפריה - לא צריך. ולמאן דאמר בחמין מ"ט? משום דקא בלעה איסורא, דהיתירא נמי בלעה אבר מן החי! אימת בלעה? לכו חיימא, אימת קא חיימא? לכו גמרה שחיטה, ההיא שעתא היתירא הוה: אמר רב יהודה אמר רב; הטבח צריך שלשה סכינין: אחת ששוחט בה, ואחד שמחתך בה בשר, ואחד שמחתך בה חלבים. וליתקן ליה חדא, וליחתוך בה בשר והדר ליחתוך בה חלבים! גזירה שמא יחתוך חלבים ואחר כך בשר. השתא נמי מיחלף ליה! כיון דאצרכינהו תרי, אית ליה היכרא.

רש"י מסכת חולין דף ח עמוד ב

דוחקא דסכין - שמשפשו בבשר בדוחק בלעה וכיון דלא איפסיק הלכתא ואיסורא דאורייתא הוא עבדין לחומרא דקיי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט דהא השוחט קאמר. סכין טריפה - ששחט בה טריפה.

בחמין - צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמנונית הטריפה.

בצונן - קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם.

והלכתא אפילו בצונן - וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דלא איתסר בבליעה זו וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של עובדי כוכבים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע.

בליתא דפרסא למיכפריה - חתיכת בגד ישנה קשה אשפ"א בלעז ויפה לקנח.

בליתא - חתיכה בלוייה, דפרסא כדמתרגמינן מסך הפתח פרסא (שמות לה).

למיכפריה - לקנחו וחבירו בגיטין (דף נו) (בנבזראדן) + מסורת הש"ס: [בנירון קיסר] + ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ובעזרא קרי למזרקים כפורי זהב על שם שמקנח בס באצבעו מן הדם.

משום דקא בלע - שמנונית דטריפה אבל אבליעת דם לא חייש שהסכין קשה הוא ואין דם נבלע בו אלא שמנונית שהיא נבלעת בין ברך בין בקשה.

דהיתירא נמי - כי שחט בה בהמה כשרה נבעי הגעלה דהא בלעה שמנונית דאבר מן החי קודם גמר שחיטה.

אחת ששוחט בה - ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחט בלא בדיקה.

חלבים - למכור בשוק.

ונתקן חדא - לחלבים ולבשר ויחתוך בשר ואח"כ חלבים.

ואחר כך - יחתוך בה בשר בבהמה אחת מחמת שהוא טרוד במלאכתו וישכח ולא יקנח ואתי לאיחלופי של חלבים בשל בשר ויחתוך בלא קינוח שסבור הוא שהוא סכין של בשר.

היכירא אית ליה - עושה בה סימן.

תוספות מסכת חולין דף ח עמוד ב

והלכתא אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא כו' - והא דבעי בסוף מסכת ע"ז (דף עו: ושם ד"ה אמר) נעיצה יי פעמים בקרקע לחתוך בה צונן בסכין של עובדי כוכבים לא דמי לסכין טריפה דהכא דבאקראי בעלמא אבל בסכין של עובדי כוכבים מתוך שחותכין בו איסור תמיד נדבק בו השמנונית ואין יוצא ממנו בלא נעיצה ור"ת פירש משום דהתם חותך בו איסור רותח אבל הכא קסבר בית השחיטה צונן וקשה לפירושו דבפי כל הבשר (לקמן דף קיא:): אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח ואפילו הדיחה כדמשמע בתר הכי דקאמר לחתוך בה צונן אמרי לה בעי הדחה פירוש הסכין ולא כפי הקונטרס דפירש התם דאבשר קאי מדנקט בעיא לשון נקבה ועוד דתקנת סכין אתא לאשמועינן כדקאמר אסור לחתוך בה רותח וכן לחתוך בה צונן אלמא קסבר בית השחיטה רותח אפילו הכי לחתוך בה צונן לא בעי נעיצה ויש לומר שאני התם דליכא איסורא אלא

משום דם ודם (צונן) לא בלע כל כך דדם משרק שריק ומכל מקום אסור לחתוך בה רותח או אפילו צונן בלא הדחה או קינוח לאמרי לה דלא בעי הדחה משום שיש רוב דם על הסכין כמו כבדא עילוי בישראל דאסור לכתחלה ולא אמר משרק שריק לפי שיש רוב דם בכבד.

ר"ן על הר"ף מסכת פסחים דף ט עמוד א

כל הכלים שנשתמש בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בהם מצה חוץ מבית שאור הואיל וחמוצו קשה. כך הוא הגירסא ברוב הספרים ומשמע לכאורה דהכי פירושה שאם נשתמש בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה אפי' בחמין דהא לא בלע מידי והא מילתא פשיטא היא שהצונן אינו בולע אלא דנקטא הכי לאשמועינן דבית שאור אע"פ שהוא צונן הואיל וחמוצו קשה הוא דיניה כאילו נשתמש בו בחמין שאסור להשתמש בו מצה בחמין אבל מצה בצונן משמע ודאי דשרי דאע"פ שמחמת שחמוצו קשה הוא בולע מ"מ לא יהא פולט בצונן כדאמרינן פרק כל הבשר (דף קיא ב) סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה:

אבל הרב אלפסי ז"ל כתב שכל הכלים של חרס שנשתמש בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בו מצה בצונן חוץ מבית שאור וכו' ותרי תמיהי איכא במילתיה נשתמש בו חמץ בצונן למה לא ישתמשו בו מצה בחמין ובית שאור נמי אע"פ שמפני שחמוצו קשה בחמין דמי למה לא ישתמשו בו מצה בצונן דהא אע"פ דבלע לא פליט: ואיכא למימר דחמץ כיון נסך דמי דתרוייהו אית להו חורפא הילכך אע"פ שבשאר איסורין לא מצינו לצונן בצונן אלא הדחה בעלמא ואפילו נשתמשו בממשו של איסור כדאמרינן בפי' כיצד צולין (דף עו א) צונן לתוך צונן מדיח הני שאני דמשום דחריפי ותקיפי אפילו בצונן בלעי כלים מינייהו הילכך כי היכי דכלי שנשתמש בו יין נסך בצונן אי מכניסו לקיום אי נמי אין מכניסו לקיום אלא שהוא כלי חרס ותחלת תשמישו ביין נסך אסור להשתמש בו בלא הכשר הכי נמי בכלי שנשתמש בו חמץ בצונן וזהו שכתב הרב אלפסי ז"ל מותר להשתמש בו מצה בצונן אבל בחמין לא ואף לענין הכשר כלים מצא הרמב"ן ז"ל [בירושלמי] שמשוה אותו ליין נסך דאמרינן התם בפרק קמא הורה ר' אמי באלין גרביא דכותחא ממלא אותן מים שלשה ימים מעת לעת כלומר להכשירן להשתמש בהן בפסח ומאי דאמרינן חוץ מבית שאור שחמוצו קשה דמשמע דאפילו בצונן אסור להשתמש בהן מצה היינו דוקא נמי בכלי חרס שכל כלי חרס שנשתמש בו חמץ בחמין כיון שאין לו תקנה אלא שבירה אסור להשתמש בו אפי' בצונן דחיישינן שאם ישהה אותו להשתמש בו צונן שיבא להשתמש בו חמין ועוד שכיון שהוא בולע הרבה ואינו יוצא מידי דפיו הרי הוא כגוף האיסור הילכך כל היתר שנגע בו צריך הדחה כאילו נגע [באיסור] עצמו וראיה לדבר מדאמרינן דאגני דמחוזא כבית שאור שחמוצו קשה דמי ומשמע ודאי דלמילש בהו מצה קאמר דהא למילש בהו עבידי וכי ליישי מצה בצונן ליישי שמע מינה דכלי [חרס] שנשתמש בו איסור בחמין אסור להשתמש בו היתר אפילו בצונן והכי מוכחא נמי מההיא פינכא (חולין קיא ב) דרב אמי דתברה ולא אשתמש בה צונן והיינו נמי דאמרי' דקדרות בפסח ישברו ולא שרינן להשתמש בהן צונן:

שימוש חד פעמי בכלי איסור

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תנ סעיף ז

הגה: ויש מתירין להחם חמין בכלי חמץ ולרחוץ בהן וכן שאר כרכי הגאה בכלי חמץ, וכן הוא המנהג.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תנ סעיף ז

(כז) ולרחוץ בהם - או לחוף בו הראש שהרי אינו נהנה אלא מן הכלי ולא מחמץ הבלוע בתוכה אע"פ שהוא נפלט מן הכלי לתוך החמין וכתבו האחרונים דדוקא בכלי המיוחד לרחיצה ולכביסה שאין דרך להשתמש בו לאכילה אבל בכלי שדרך לפעמים להשתמש בו לאכילה ושתיה צריך להצניע במקום צנוע ואין להשתמש בו אפילו לרחיצה וכביסה גזירה שמא ישתמש בו לאכילה ומ"מ דרך ארעי אין להחמיר

האם אוכל כשר נאסר או דורש הדחה מחמת שהונח על כלי שאינו כשר?

ט"ז יורה דעה סימן צא סעיף קטן ג

החילוק שכתב תחלה בין נשתמש בו תחלה בצונן או בחמין הוא נכון וברור כמו שהביא בכמה דוכתי וכאן מיירי הטור שנשתמשו בו איסור בחמין שהרי נקט קערה של איסור ותשמישה ע"י עירוי מרותח כלי ראשון. ונתבאר מכל זה דכלי שנשתמש בו איסור צונן מותר להניח בו ביבש חם כמו שזכרנו בכלי חמץ שאם נשתמשו בו בצונן מותר להניח בו אפי' מצה בחמין וא"כ ק"ו הוא דמותר להשתמש צונן לח דטפי גרע יבש חם מצונן לח כמ"ש בא"ח סי' תנ"א וכההיא דרשב"א שזכרנו במולח בכלי שהיה בו יין נסך והיינו תשמיש לח ובהג"ה זאת משמע דאף ביבש בעינן שהיה תשמישה תחלה בצונן ואז מותר בצונן דוקא והוא תמוה מאד דכבר נתבאר שאינו כן בר מן דין לשון הג"ה זאת תמוה שכתב מותר להניח בו דבר יבש וכו' הוא לשון מיותר שכבר זכרו בתחלה ונראה שיש כאן ט"ס וצ"ל אבל דבר יבש ממש או אם לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר לח בלא הדחה וביאור דבריו דקאי על מ"ש הש"ע בקערה של איסור צונן והיינו שנשתמשו בו בחמין כמו שזכרתי לעיל וע"ז אמר בדבדבר יבש מותר להשתמש בו בלא הדחה וכן אם לא השתמשו בו איסור תחלה רק בצונן מותר אח"כ בלא הדחה אפי' בדבר לח כנלע"ד:

ש"ד על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צא סעיף קטן ג

כל דבריו מתחילתן ועד סופן אינם מובנים לי בראש מה שכתב אך יש לחלק כו' וכ"כ הטי"ד בסי' קכ"א כו' לא ירדתי לסוף דעתו כי לא נמצא שם כן ואדרבה משמע שם בהדיא איפכא שכי' הטור שם וז"ל כלים שנשתמשו בהם בחמין כגון קדרות ויורות מגעילן ומטבילן והן מותרים וכתב רשב"ם דוקא מגעילן ואח"כ מטבילן אבל אם הטבילן תחילה הוי כטובל ושרץ בידו אבל ר"י כתב שיכול להטבילן תחילה ואם לא ירצה להשתמש בו אלא צונן יכול להטבילו ולהשתמש בו צונן וכשירצה להשתמש בו חמין יגעילו ויספיק לו טבילה שהטבילו כבר עכ"ל וכ"כ הרא"ש בסוף עבודת כוכבים, ומה שכתב ולכן התיר הרשב"א כו' אינו ענין לכאן דבלא"ה שפיר התיר הרשב"א דהא בשר חי דרכו להדיח ואי משום שמלחו האי מליחה לאו כלום היא כמ"ש הרשב"א שם כמה טעמים והביאו ב"י בסוף סי' ק"ה ע"ש מה שכי' וכן מצינו בכלי חמץ כו' כדאינתא בש"ס כי אינו מוסכם אליבא דכ"ע אלא דעת הר"י בפי' כל שעה דאפילו לא נבלע אלא ע"י בית שאור וחרוסת אסור להשתמש בו מצה צונן והוא דעת הרמב"ם והרמב"ן ושאר פוסקים וכמבואר בב"י בא"ח שם והרשב"א בחדושו פכ"ה הביא ראייה מדברי ר"י והרמב"ן אלו ומביאו ב"י בסימן ס"ט אכן דעת הרא"ש פי' כל שעה והטא"ח שם שבבית שאור וחרוסת מותר להשתמש בהם מצה צונן (אבל גם לדבריהם אין זה מבואר בש"ס רק שהם גורסים כל הכלים שנשתמש בהם חמץ בצונן מותר להשתמש בהם מצה חוץ מבית שאור וחרוסת ומפרשים מותר להשתמש בהם מצה בחמין אבל צונן סוברים מסברא דאפילו בית שאור וחרוסת מותר כמבואר שם ע"ש) ומשמע דלדעתם דה"ה אם נבלע חמץ בחמין דמותר להשתמש בהן מצה בצונן דמה לי נבלע ע"י צונן או ע"י חמין ואדרבה הרא"ש שם הביא מחלוקת הפוסקים דיש סוברים דלבית שאור וחרוסת אפי' הגעלה לא מהני אע"ג דלשאר כלים שנשתמשו בהם בחמין פשיטא דלכ"ע מהני הגעלה ואע"ג דבש"ס במסכת עבודת כוכבים (דף ל"ד ע"א) מחלק זה תשמישו בחמין וזה תשמישו בצונן היינו להשתמי' בהן היתר חמין או כבוש וכיוצא בו אבל נשתמש בהן היתר צונן פשיטא דאין חילוק וכן מבואר בר"ן בפי' כל שעה דאפי' נשתמש בהן חמץ בחמין מותר להשתמש בהם מצה בצונן וכן משמע בהדיא בסה"ת ובש"ד סי' פ"ה ובסמ"ג לאוין קמ"א (דנ"ב ע"ב) שהביאו רא"י לכלים שנתבשל בהם בב"ח שמותר להשתמש בצונן מחבית של יין נסך שמותר להשתמש בהן והכי משמע להדיא מדברי הרשב"א בחידושו שם דאפילו אם נשתמש בכלי דבר איסור בחמין מותר לאכול בו אח"כ צונן לח בלא הדחה כלל לא הכלי ולא המאכל אלא שמקנח הכלי ע"ש ומ"ש וכן משמע ב"י סי' ס"ט אמת שמדברי הטור שם משמע להדיא דאם מלח בשר בקערה שאינה מנוקבת דמותר לאכול בה אח"כ צונן וא"צ להדיח לא הקערה ולא המאכל אבל הי"א שהביא הטור שם שהסכים עמהם הם הרשב"א וסייעתו שהביא בב"י שם דס"ל בהדיא דאפילו נשתמש בקערה איסור רותח הדין כן וא"כ הדרא קושיא לדוכתא שהרי הרשב"א פסק בתה"א והקצר כבעל העיטור ומביאו ב"י (גם מ"ש וכן משמע ב"י סי' קכ"ב צ"ע) וגם במה שחילק בד"מ בין היתר לח ליבש לא יצא ידי חובת ביאור הדברים שהרי הרשב"א שם מתיר להדיא לאכול בה צונן לח ע"ש ועוד שהרי הרא"ש והטא"ח לא אסרו ללוש בהן מצה אלא משום דממהר להחמיץ משמע הא אי לאו הכי היה מותר להשתמש אפילו צונן לח אבל באמת נ"ל דמה שכי' האי"ח כלים של עובד כוכבים שהודחו יפה היינו דידיע' שהודחו יפה כגון שהדיחם ישראל עכשיו ואין ר"ל דדוקא הדחה בעינן דהא האי"ח כ"כ בשם הרא"ה והרא"ה ס"ל בספר בדק הבית דף ע"ג שהקנוח יפה הוא בכ"מ כהדח' ע"ש (וע"ל סי' י' ס"ק ט"ז) ובעה"ע מיירי בלא קנוח דודאי אם קינח הכלי בענין שאין בו שמנונית כלל אין סברא כלל להצריכו הדח' דהא לא נגע באיסור ומה שבלע בו אינו מפליט בצונן ומהרש"ל פכ"ה ס"ס ע' כ' ומ"ש הרשב"א דסגי במלח בקער' בקנוח יפה כבר כ' הטור בשם בעה"ע דאסור בלא הדחה עכ"ל ותמיה לי דהרי הרשב"א גופיה פסק כבעה"ע ועוד שהרי הטור גופיה בסי' ס"ט הביא דעת הרשב"א א"י כדפי' ובהכי ניחא מ"ש הטור לקמן סימן צ"ד ס"ג דקדרה שנתבשל בה בשר בחלב מותר לתת בה פירות או צונן דמשמע אפי' צונן לח וכ"כ ב"י שם ומשמע אפילו דבר שאין דרכו להדיח דומיא דפירות אלא דהתם מיירי שמקנחה היטב בתחלה ומ"ש התוספות והמרדכי פא"ט דדבר לח אסור להשתמש בהן אפשר דמיירי בלא קנוח א"י והוא העיקר דס"ל דכלי חרס שאני דגם הרשב"א מודה בכלי חרס וכמבואר שם ע"ש והט"ו אזלי לטעמייהו דס"ל בא"ח שם דאפילו

בכלי חרס מותר להשתמש בהן צונן ע"ש כן נ"ל להשוות הפוסקים יחד ומ"ש האורח חיים שאינו מוציא דבר קשה יבש ביבש היינו לאפוקי תבלין ושאר דברים החריפים לחים וע"ל סימן קכ"א ס"ק ט' אבל אה"י שאינה מוציאה דבר קשה אפילו לח מיהו כל זה בדרך עראי אבל אם בא להשתמש בהן דרך קבע אפילו צונן אסור גזירה שמא ישתמש בהן חמין וכמ"ש הרב בהג"ה סימן קכ"א ס"ה:

הסרת הלחם מהשולחן

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן קעב

שאלה: אם מותר לאכול גבינה ע"ג = על גבי = מפה, שאכלו עליה בשר, או לא?

תשובה: הדבר נראה לי ברור: שאסור לאכול גבינה, על מפה שאכלו בשר, שאי אפשר, שאין עליה כמה טיפי בשר. ולא מחמת מה שנבלע בתוכה, אני אומר, שהבלוע אינו יוצא, אלא ע"י דבר חם. ואם משום הא, היה אסור להניח עליו גבינה חמה, אבל צוננת לא. אלא שאני אומר, וכן אמת: שלכלוכי בשר יש על המפה. שהרבה פעמים, שנופלים עליה, טפי התבשיל. וזה תדיר. וכן, שמקנחין עליה סכין, שחותכין בה הבשר. וכל שהוא בעין, כשמניחין עליה גבינה, בין חמה בין צוננת, נוגעין זה לזה לפחות. והדחה, מיהא בעי. וכדתנן צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת, ובלבד שלא יהיו נוגעין זה לזה. וכי נוגעים זה לזה, מאי הוי: צונן וצונן, הוא? ואהדרינן: נהי דקליפה לא בעי, הדחה מיהא בעי. ועוד, שזה חמור יותר. כי הרבה פעמים, ידבקו לכלים, הבשר בעצמו, והגבינה בעצמה. או בלחם, אשר הוא אוכל. ויאכל בשר וגבינה, בתפסה אחת. וזה דבר ברור. וע"כ, אנו נוהגים לשמור עצמנו מזה. וכ"ש, שאסור לחתוך גבינה, ואפילו צוננת, בסכין שרגילים לחתוך בשר. ולא עוד, אלא אפילו הפת שאוכלו עם הגבינה, אסור לחתוך בסכין, שחותכין בה בשר. לפי שלפעמים, הסכינים, שומנו של בשר קרוש על פניהם, וכשחותכים הפת, נדבק בו. וכדאמרו: צנן שחתכו בסכין של בשר, מותר לאכלו בכותח. ואוקמוה התם, בדטעים ליה, וליכא טעם בשר כלל. ואפשר, כי טעימת קפילא בעי, כדעת רש"י ז"ל. ואמריי נמי: קישות ואבטיח, גריר להו, לבי פסקי.

ולענין אותה שמועה, ששאלת לבאר לך, פירוש השמועה. פשוטה היא! לפיכך כך פירושה: אשר תבושל בו; אין לי אלא שהקפיד הכתוב, להטעין שבירה, אלא כשבשל בו. אבל כשנתבשל חוצה לה, ועירה לתוכה רותח, נבלע הרוטב בתוכו, מנין שטעון שבירה? ת"ל: אשר תבושל בו ישבר. מדסמך הכתוב: ישבר; אצל: בו; ולא כתב: תבושל ישבר; ש"מ, למדרש מיניה כתביה. כלומר: כל שנבלע בו, מ"מ, ישבר. בעי רמי בר חמא: צלאו באור התנור, מהו? כלומר: שתלה שפוד של שעיר החטאת, באויר התנור, וצלאו שם, ולא נבלע ממנו כלום, בדופני התנור, מהו? מי הקפיד התם הכתוב, בפסול זה, להטעינו שבירה, כיון שלא נבלע ממנו בתנור? ואהדר ליה רבא: אין. שהכתוב, על אחת מהן, הקפיד. ותדע לך: דהא קתני: אחת שבשלו בו, ואחת שעירה בו בתוכו רותח. וא"ל: בלוע בשול, לא קמיבעיא לי. דהא כל שעירה בו רותח, נבלע מרוטבו בתנור. אלא, כי קא מיבעיא ליה, דהא כל שעירה לבשל בלא בלוע, כזה שצלאו באויר התנור, שנתבשל בתוכו, ולא נבלע ממנו כלום בתנור. ואתי למיפשטיה, מדאמר רב נחמן, אמר רבה בר אבוב: תנור של מקדש, של מתכת היה, כדי שתהא לו תקנה, כשמבשל באוירו, שפוד של חטאת. דאילו של חרס הוה, טעון שבירה. אלא אבשול בלא בלוע, הקפיד הכתוב, שהרי החטאת אינו מתקרב לדופני התנור, שיבלע ממנו התנור. ודחה התם: לאו טעמא משום שפוד של חטאת, אלא משום שירי מנחות, שאפייתה בתנור. זהו פירושה.